

blive enige. Jeg synes derfor heller ikke, at det ærede Medlem skulde fortvivle om Muligheden af, at vi endnu kunne mødes og komme til at forhandle videre. Vel maa jeg indrømme, at i mit Forhold til det ærede Medlem er jeg gaaet noget ned ad Bakke. Det var en Tid — og det ligger ikke meget langt tilbage — da det ærede Medlem erklærede, at han ikke havde kendt nogen bedre og heldigere Kultusminister end mig. (S. M. S. A. n. s. en. Sa, af dem, vi have haft!). Sa, kommende Ministre ville vist kunne præstere noget ganske Andet, end hvad der lyktes mig at præstere. Men det ærede Medlem er senere kommen ind paa en lidt anden Stilling til mig. Det Forhold, hvori vi tidligere have staaet til hinanden, forklarede han da derved, at han maatte staa ved, at jeg kunde være en meget god Kultusminister at have at gjøre med, men der var kommet en Ulykke til, nemlig Kirkekommissionen, som grundigt havde forærvet mig i Retning af det da foreliggende Spørgsmaal. Men Kirkekommissionen har jo ikke haft en Smule med Skolesagen at gjøre, og jeg har netop undgaaet det Skæb, at faae en Kommission, hvis Udtalelser kunde betragtes som bindende, og derfor er det som sagt endnu mere, at jeg tænker mig Muligheden af med Held at kunne komme til at samvirke med den ærede Rigsdagsmand. Det er vist, at det kan lette i visse Retninger ikke at have haft nogen Kommissions Behandling, men det kan ogsaa i andre Henseender medføre, at man kommer til at savne en vis Styrke, deri skal jeg give Ret, og det er netop ogsaa af den Grund, at jeg har kunnet udtale mig i flere Henseender mere frit og imødekommende under Forhandlingen af Sagen, end jeg under andre Omstændigheder kunde have gjort. Men nu er det jo besynderligt at se, at den ærede Rigsdagsmand dog ikke har kunnet være tilfreds dermed. Sa, her er der en Bemærkning, som jeg ikke godt kan holde tilbage, og som rammer den hele Behandlingsmaade af Sagen i den senere Tid. Det er den, at man paa den ene Side af og til aldeles har forglømt, at det Spørgsmaal, som det egentlig dreier sig om, slet ikke er, hvad man vil have, men om man vil have en Forhandling om det, der skal være. Dette er Spørgsmaalet; det maa bestandig og paany holdes fast. Men ikke desto mindre er der Nogle, som idelig sige: Dette kan jeg ikke gaa ind paa. Meget muligt, og naar man ikke kan gaa ind paa det, stemmer man naturligvis mod det, naar det kommer til at foreligge, men det er ikke det, hvorefter det her dreier sig. Det er Noget, man gjennem en Forhandling af Sagen maa se, om det, man ønsker, kommer frem, eller om man kan finde sig i, at noget Andet, som man ikke ønsker, kommer frem. Det kan ikke siges lidt nok, at dette er Spørgsmaalet. Men da Sagen staar saaledes, kommer den anden Bemærkning af sig selv, nemlig at man dog i denne Henseende handler meget ubillig mod Kultusministeren og ganske

udenfor, hvad man ellers nogenstunde har gjort, naar man, inden den egentlige Forhandling har fundet Sted, vil forlange af Kultusministeren et aldeles bestemt Svar paa, om han vil gaa ind paa visse bestemte Forandringer — jeg vil ikke en Gang sige paa saadanne Forandringer, som den ærede Rigsdagsmand stillede frem, hvorved der i hans egne Ytringer kom en besynderlig Modsigelse tilstede. Det ærede Medlem mente nemlig først, at det, han fremsatte, kunde jeg nok have givet et bestemt Svar og navnlig et „Sa“ paa, idet det jo ikke kunde være Meningen, at man vilde gaa mig saa overordentlig nær, da det var en vis Bidde deri, saa at man kunde indrette det paa forskjellig Vis, og man derfor godt kunde sige Sa, uagtet man havde en hel Del Forbehold i saa Henseende. Dette vilde den ærede Rigsdagsmand sikkert under andre Forhold have fundet høist vigtig, og jeg er overbevist om, at dersom jeg havde gjort det, vilde den Breddelse snart være kommen, at der havde været Underfundighed fra min Side, fordi det dog viste sig, at jeg ikke vilde gaa ind paa visse Forslag, som jeg, uagtet man selv antog, at de hørte ind under det, jeg havde sagt Sa til, erklærede ikke hørte ind derunder. Men derefter udtalte det ærede Medlem sig paa en anden Maade. Hvis det forholder sig, som den ærede Rigsdagsmand har sagt, at det, som gjør, at man ikke kan lade Sagen gaa til anden Behandling og til et Udvalg, er den, at man i Udvalget nødvendigvis fuldstændig maatte om-danne Forslaget Stykke for Stykke helt igjennem, saaledes at der ikke blev Noget tilbage, saaledes at ikke en Gang Formen kunde benyttes, hvis det har været Meningen med den ærede Rigsdagsmands Spørgsmaal til mig, at jeg ved at sige Sa skulde have givet forlods Santykke til Sigt, saa vil jeg sige, at jeg endnu mere maa prise mig selv for, at jeg besvarede Spørgsmaalet med et bestemt „Nei“. Men, som sagt, jeg tror ikke, at man med Billighed kan forlange, eller at man nogenstunde har forlangt af en Minister ved en Forhandling, hvor der er Spørgsmaal om forskjellige Endringer, mere, end at han skulde indrømme, at der var Punkter, paa hvilke han kunde vise Imødekommen, at han ikke ansaa dem for saaledes afgjort nødvendige for hans Forslag, at han tilbels selv havde Lov i de samme Retninger, og at han derfor meget gjerne vilde gaa ind paa en Forhandling om disse Punkter. Dette er, tror jeg, Alt, hvad man nogenstunde har forlangt af en Minister. Naar det ærede Medlem for Viborg Amts 4de Valgkreds vilde mene, at efter de Ytringer, som vare komne fra mig, skulde Lovforslaget blive til Sjugging, og han ikke kunde begribe, hvorfor man skulde holde paa det, saa vil jeg ikke paa dette Standpunkt yderligere udvikle, hvor vigtig denne hele Forestilling er. Jeg har endnu i Dag viist, at jeg holder mig overbevist om, at Enhver, der vil se Forslaget og læse mine